

Bạo lực giữa giáo viên đối với học sinh - Vai trò của nhân viên công tác xã hội trong trường học

LÊ THỊ THÚY NGÀ*
NGUYỄN THỊ PHƯƠNG MAI**

Vấn đề bạo lực học đường đã và đang trở thành một hiện tượng xã hội được phản ánh nhiều trên các phương tiện truyền thông đại chúng. Bạo lực học đường có thể diễn ra giữa học sinh với học sinh, giữa giáo viên với học sinh, giữa cán bộ nhà trường với học sinh... Hiện nay, chưa có nhiều nghiên cứu về bạo lực giữa giáo viên với học sinh, mà chỉ tập trung vào bạo lực giữa học sinh với học sinh. Do đó, bài viết sẽ nghiên cứu về thực trạng bạo lực học đường giữa giáo viên với học sinh. Trên cơ sở đó, gợi mở về thực hành vai trò của nhân viên công tác xã hội (CTXH) trong trường học để can thiệp, giải quyết những vấn đề bạo lực giữa giáo viên đối với học sinh trong môi trường học đường.

THỰC TRẠNG VỀ BẠO LỰC HỌC ĐƯỜNG GIỮA GIÁO VIÊN VÀ HỌC SINH

Bạo lực giữa giáo viên với học sinh trong nhà trường đã diễn ra ngày càng phổ biến thông qua sự phản ánh của các phương tiện truyền thông đại chúng và từ các nghiên cứu của nhiều tác giả. Hình thức mà giáo viên gây ra bạo lực đối với học sinh chủ yếu là: bạo lực về thể chất (giáo viên thường dùng cách trừng phạt lên thân thể học sinh hoặc đánh học sinh khi học sinh mắc lỗi); bạo lực về tinh thần (dùng những ngôn từ để chửi, mắng, đe dọa, tạo áp lực, tạo căng thẳng... cho học sinh) và thậm chí là lạm dụng về tình dục đối với học sinh.

Đối với hình thức bạo lực về thể chất

Trên thế giới, hiện tượng bạo lực giữa giáo viên với học sinh được đề cập và phân tích ở nhiều khía cạnh. Trong một nghiên cứu của tổ chức UNICEF (2005) về bạo lực trẻ em trong trường học ở Kosovo cho thấy, trừng phạt thân thể đối với học sinh là một thực tế đã được chấp nhận ở trong gia đình và nhà trường. Rất nhiều trẻ em đã là nạn nhân của bạo lực hoặc chứng kiến bạo lực trong môi trường học đường. Ở đây, bạo lực dường như đã được "bình thường hóa" trong xã hội. Những người được hỏi đều cố gắng "hợp lý hóa" sự hiện diện của bạo lực. Thậm chí, nhiều học sinh bày tỏ niềm tin rằng, các em "đáng" bị trừng phạt vì hành vi sai trái hoặc thất bại trong học tập.

Một nghiên cứu của UNESCO (2016) cũng cho thấy, trừng phạt thân thể cũng được ghi nhận là một trong những hình thức phổ biến nhất và được chấp nhận ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Theo ước

tính, có hơn một nửa trẻ em trên toàn thế giới đang sống ở những nước mà các em không được pháp luật bảo vệ khỏi sự trừng phạt thân thể ở trường học. Các nghiên cứu ở Trung Quốc, Ấn Độ, Indonesia và Hàn Quốc đã báo cáo về dạng bạo lực này như là hình thức kỷ luật phổ biến nhất và tồn tại với phạm vi rộng ở nhiều trường học.

Còn tại Việt Nam, dù Luật Giáo dục (năm 2019) cấm mọi hình thức về trừng phạt thân thể đối với học sinh, nhưng hình thức này vẫn diễn ra ở trong môi trường học đường. Giáo viên vẫn sử dụng các biện pháp trừng phạt thân thể để duy trì kỷ luật trong lớp và uốn nắn hành vi của học sinh. Theo một khảo sát xã hội học của Viện Nghiên cứu Phát triển TP. Hồ Chí Minh với gần 200 học sinh trung học phổ thông, 26,3% học sinh trả lời rằng, các em đã thấy giáo viên mình áp dụng nhiều hình thức phạt đối với học sinh, gồm cả đe dọa, cốc vào đầu, véo tai, bắt học sinh đứng dưới nắng (UNICEF, 2017).

Thực tế, đã có rất nhiều các vụ bạo lực giữa giáo viên với học sinh diễn ra và liên tiếp được phản ánh trên truyền thông. Điển hình như: Vào đầu tháng 01/2016, một giáo viên ở huyện Phù Cát, tỉnh Bình Định đã phải nhận quyết

* TS., ** TS., Trường Đại học Công đoàn

định kỷ luật do có hành động xâm phạm thân thể, nhân phẩm nhiều học sinh tại Trường, như: bắt học sinh nằm ngửa rồi đổ nước vào miệng, dùng thước đánh vào đầu, bắt trẻ nằm sấp xuống nền nhà rồi dùng thước đánh, dùng tay bịt tai (Huệ Linh, 2016).

Ngày 26/11/2017, trên mạng xã hội lan truyền clip ba cô giáo tại Trường Mầm non Tư thực Mầm Xanh ở quận 12, TP. Hồ Chí Minh đã áp dụng cách rắn đe, giáo dục trẻ em hết sức tàn nhẫn. Dụng cụ ba cô giáo này sử dụng để "dạy dỗ" các cháu bé từ 12 tháng đến 5 tuổi là chân, tay, vá mút canh, can nhựa, ống nhôm, chốt, dao... (Đoàn Nga, 2018).

Những trường hợp trên là một trong những ví dụ điển hình mà giáo viên gây ra bạo lực đối với học sinh. Các giáo viên đã dùng sức mạnh của người có quyền lực cao hơn để hành hạ/gây bạo lực về thể chất những học sinh - người có thứ bậc thấp hơn và không có khả năng chống đỡ. Việc gây ra hành vi bạo lực là thể hiện sự bất lực trong giáo dục, cũng như thể hiện việc mất kiểm soát của giáo viên đối với hành vi của mình khi ứng xử với học sinh.

Đối với hình thức bạo lực về tinh thần

Theo nghiên cứu của Nguyễn Thị Phương Thảo và các công sự (2005), trong trường học, hiện tượng giáo viên mắng, nhiếc, quát học sinh khi học sinh mắc lỗi hoặc không hiểu bài diễn ra phổ biến. Giáo viên đã sử dụng cách nói "khá", nói "mía mai" đối với học sinh. Những hình thức bạo lực này đã gây áp lực tinh thần cho học sinh. Trong cách xưng hô, một số thầy/cô đã sử dụng cách nói "mày - tao" hoặc gọi các em học sinh là "anh/chị" trong giao tiếp với học sinh. Cách giao tiếp trong môi trường trường học như vậy đã gây ra những phản cảm và những áp lực tinh thần nghiêm trọng đối với học sinh.

Ngoài ra, khi học sinh mắc lỗi, giáo viên thường dùng những hình phạt khác nhau gây ảnh hưởng đến tinh thần của học sinh, như: bắt học sinh cúi mặt vào tường, đứng xó lớp, đuổi ra khỏi lớp, bắt làm lao động cưỡng bức... Một số giáo viên không tận tình giảng bài ở lớp, buộc học sinh phải đi học thêm, học sinh nào không đi học thêm sẽ bị điểm kém.

Có thể kể đến những vụ bạo lực tinh thần giữa giáo viên và học sinh, như: Ngày 23/3/2018, trong Chương trình gặp gỡ giữa lãnh đạo ngành giáo dục và đào tạo với

học sinh tiêu biểu TP. Hồ Chí Minh với chủ đề "Học sinh TP. Hồ Chí Minh phát triển toàn diện đức - trí - thể - mỹ", một học sinh Sài Gòn đã bật khóc khi đối thoại với lãnh đạo giáo dục và đã phản ánh giáo viên của mình không chịu giảng bài trong ba tháng qua. Học sinh không ảnh "hiện nay lớp con đang gặp vấn đề với giáo viên. Con muốn thầy/cô có một biện pháp hợp lý trong quan hệ giữa học sinh với giáo viên. Chúng con mong giáo viên lên lớp nói gì với chúng con. Nhưng một giáo viên của con lên lớp chỉ viết bài lên bảng và không nói gì. Học sinh thấy cô im lặng nên cũng sợ và không nói gì. Con không hiểu vì sao cô không nói gì với chúng con" (Tuệ Linh, 2018).

Bên cạnh hành vi bạo lực về thể chất và tinh thần, còn có tình trạng giáo viên xâm hại tình dục đối với học sinh. Điển hình như: ngày 16/4/2018, một thầy giáo công tác tại Trường Tiểu học xã An Thượng A, huyện Hoài Đức, Hà Nội bị phụ huynh học sinh làm đơn tố cáo vì có hành vi dâm ô với nhiều học sinh lớp 3 (Nhị Tiến, 2018); Hay vào tháng 4/2018, một thầy giáo trường tiểu học đóng trên địa bàn huyện Sóc Sơn, TP. Hồ Chí Minh bị công an địa phương điều tra vì có tố cáo xâm hại tình dục hàng loạt nữ học sinh lớp 4, do gia đình phát hiện con mình có chuyển biến tâm lý bất thường. Khi tìm hiểu, gia đình thấy có dấu hiệu con mình bị xâm hại tình dục (Phước An, 2018).

Thực tế, khó có thể đo lường được những hậu quả về mặt tinh thần đối với học sinh khi học sinh bị bạo lực tinh thần từ người dạy của mình. Những ảnh hưởng đó có thể kéo dài đến hết cuộc đời của các em, bởi những ám ảnh và sang chấn về tâm lý do bạo lực về tinh thần gây ra.

Ở nước ngoài, đối với những người gây ra bạo lực là giáo viên có thể bị truy tố vì hành vi vi phạm pháp luật bạo hành trẻ em - học sinh, còn tại Việt Nam, thì mức phạt nặng nhất thường là nghỉ dạy. Do đó, những hành vi bạo hành không được nhìn nhận là vi phạm pháp luật, mà được nhìn nhận ở phương diện kỷ luật, là sự sai lệch phương pháp giáo dục. Chính vì vậy, rất cần có sự trừng phạt, rắn đe nghiêm khắc bởi những chế tài của pháp luật. Bên cạnh đó, cần có sự can thiệp cả ở cấp độ vi mô ở trong trường học - đó chính là vai trò của nhân viên CTXH trong trường học.

VAI TRÒ CỦA NHÂN VIÊN CTXH TRONG TRƯỜNG HỌC

Trường học cũng như gia đình là môi trường để học sinh phát triển khám phá những giá trị và tiềm năng của họ. Tuy nhiên, khi hiện tượng bạo lực nói chung diễn ra trong môi trường học đường cũng như bạo lực giữa giáo viên với học sinh nói riêng đã gây ra những khủng hoảng trầm trọng đối với học sinh. Vì vậy, việc xây dựng môi trường học đường lành mạnh là nhiệm vụ, vai trò của nhân viên CTXH. Cụ thể, vai trò của các nhân viên này trong trường học được đề xuất, như sau:

Thứ nhất, với vai trò là nhà giáo dục

(i) Nhân viên CTXH trong trường học cần xây dựng chương trình phòng ngừa đối với vấn đề bạo

lực trong trường học. Chương trình phòng ngừa không chỉ dành cho học sinh, mà còn dành cho đối tượng là giáo viên.

(ii) Nhân viên CTXH với vai trò giáo dục, xây dựng chương trình phòng ngừa, trong đó có việc tuyên truyền những quy định của pháp luật cho giáo viên, cũng như giáo dục những kỹ năng về ứng xử đối với học sinh, nhất là những học sinh cá biệt. Ngoài ra, việc xây dựng những khuôn mẫu hành vi chuẩn mực với người thầy là rất cần thiết.

(iii) Cần trợ giúp giáo viên trong việc phát hiện và giải quyết kịp thời những vấn đề khúc mắc, mâu thuẫn, tâm tư của học sinh để tránh xảy ra bạo lực. Đồng thời, cũng giúp cho giáo viên nhận thức được vai trò của mình để trở thành tấm gương mẫu mực để các em noi theo.

(iv) Nhân viên CTXH cũng có thể giúp giáo viên hiểu được những nhu cầu của học sinh và tâm lý lứa tuổi học sinh. Việc cung cấp những kiến thức về tâm lý học lứa tuổi cũng như rèn luyện giáo viên những kỹ năng ứng xử với học sinh là cần thiết.

Thứ hai, với vai trò là nhà tham vấn

Nhân viên CTXH cần hỗ trợ, tư vấn về tâm lý đối với học sinh - những nạn nhân bị bạo lực, đồng thời, giúp các em vượt qua những khó khăn trong học tập và trong cuộc sống.

Bên cạnh đó, cũng cần hướng đến tham vấn tâm lý cho giáo viên - những đối tượng chịu nhiều áp lực trong công việc giảng dạy tại nhà trường.

Thông qua hoạt động tham vấn, nhân viên CTXH còn có thể tìm hiểu, xác định những nhu cầu hiện tại của giáo viên và học sinh. Từ đó, xây dựng kế hoạch, tìm hiểu những nguồn lực có thể hỗ trợ thân

chủ ở những giai đoạn sau của tiến trình CTXH.

Thứ ba, với vai trò là người biện hộ

Đây là một vai trò quan trọng trong hoạt động can thiệp trợ giúp của nhân viên CTXH. Khi học sinh bị bạo lực về thể chất, tinh thần và lạm dụng về tình dục, họ cần được lên tiếng, bảo vệ và bênh vực. Nhân viên CTXH là người đại diện cho tiếng nói, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp cho học sinh bị bạo lực.

Ngoài ra, nhân viên CTXH cũng cần làm việc với giáo viên - người gây ra bạo lực và nhà trường giải thích những hành vi sai trái, vi phạm pháp luật của họ. Đồng thời, làm việc với chính quyền, cơ quan pháp luật để biện hộ, kêu gọi sự can thiệp trợ giúp, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp cho học sinh.

Thứ tư, tăng cường vai trò giám sát và kết nối

Việc giám sát xã hội không chỉ là vai trò của nhân viên CTXH trong trường học, mà còn là trách nhiệm của học sinh, gia đình, nhà trường và cộng đồng xã hội. Nhân viên CTXH cần thể hiện rõ vai trò kết nối đối với các bên liên quan khi tham gia vào quá trình giám sát xã hội đối với hiện tượng bạo lực học đường nói chung và bạo lực giữa giáo viên với học sinh nói riêng, cũng như kết nối các nguồn lực cần thiết để đáp ứng nhu cầu của học sinh và giáo viên trong nhà trường. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2019). *Luật Giáo dục*, số 43/2019/QH14, ngày 14/6/2019
2. UNESCO (2016). *Hướng tới môi trường học đường an toàn, bình đẳng và hòa nhập*, Báo cáo nghiên cứu bạo lực học đường trên cơ sở giới tại Việt Nam
3. UNICEF (2005). *Nghiên cứu về bạo lực trẻ em trong trường học ở Kosovo*
4. UNICEF (2017). *Phân tích tình hình trẻ em TP. Hồ Chí Minh*
5. Nguyễn Thị Phương Thảo, Đặng Bích Thủy, Trần Thị Văn Anh (2005). Bạo hành đối với trẻ em gái trong môi trường học đường, *Tạp chí Nghiên cứu Gia đình và Giới*, số 5/2005
6. Huệ Linh (2016). *Giáo viên bạo hành học sinh cần xử lý nghiêm khắc để răn đe*, truy cập từ [https://anninhthudo.vn/doi-song/giao-vien-bao-hanh-hoc-sinh-can-xu-ly-nghiem-khac-de-ran-de/663004](https://anninhthudo.vn/doi-song/giao-vien-bao-hanh-hoc-sinh-can-xu-ly-nghiem-khac-de-ran-de/)
7. Tuệ Minh (2018). *Nữ sinh Sài Gòn bật khóc trong buổi đối thoại với lãnh đạo giáo dục*, truy cập từ <http://vietnamnet.vn/vn/giao-duc/nguoi-thay/nu-sinh-sai-gon-bat-khoc-trong-buoi-doi-thoi-voi-lanh-dao-giao-duc-437399.html>
8. Đoàn Nga (2018). *Thông tin mới nhất vụ chủ trường Mầm Xanh bạo hành trẻ em dã man*, truy cập từ <http://vietnamnet.vn/vn/phap-luat/ho-so-vu-an/thong-tin-moi-nhat-vu-chu-truong-mam-xanh-bao-hanh-tre-da-man-432913.html>
9. Nhị Tiến (2018). *Thầy giáo bị tố dâm ô với học sinh ở lớp học thêm nhà thầy*, truy cập từ <http://vietnamnet.vn/vn/phap-luat/ho-so-vu-an/thay-giao-bi-to-dam-o-voi-hoc-sinh-o-lop-hoc-them-nha-thay-444079.html> inner-article
10. An Phước (2018). *Điều tra thầy giáo bị tố xâm hại 10 học sinh tiểu học*, truy cập từ <http://vietnamnet.vn/vn/phap-luat/ho-so-vu-an/dieu-tra-thay-giao-bi-to-xam-hai-tinh-duc-10-hoc-sinh-tieu-hoc-457228.html>